

Lingeveteranen Svein Blindheim:

TULLPRAT AT LONDON-REGJERINGEN VAR HELTER

I høst foreligger 8. og siste bindet i serien «Norge i krig» som kan karakteriseres som standardverket om etterkrigstidens oppfatning av Norge i siste verdenskrig. Riktignok finnes i siste bind en del kritiske bemerkninger om behandlingen av frontsostrerne og «tyskertøsene», men det politiske hovedinntrykket av dette verket, er Skodvinlegenden satt i system. Major Svein Blindheim har vært en av de skarpeste kritikere (i Dag og Tid). Idar Aarheim har møtt Blindheim til en samtale. Folk og Land bringer her et utdrag av denne:

Aa.: For meg synes det som om London-regjeringen, etter hva som det gikk dårligere med tyskerne, angret på at de hadde kapitulert i 1940. De syntes kanskje det var litt flaut å sitte så arbeidsløse i den britiske hovedstad?

Bl.: I utgangspunktet er det her en grov selvmotsigelse i at et land som har kapitulert ned til siste patron, samtidig påstår at det har lov til å krige videre. Det går ikke i lengden å godta et slikt dobbelt bokholderi. Historisk sett må det her komme til en revurdering.

Aa.: Apropos historie, så tror jeg at historikeren Grimnes som på mange måter skiller seg fordelaktig ut fra sin forgjenger Skodvin, allikevel i fremtiden kommer til å angre si anegyrisk over London-regjeringen på slutten av 1. bind: «Der er helter i historien. Enhver epoke får finne sine. For vår epoke foreslår jeg regjeringen Nygaardsvold.» Denne uttalelse tror jeg kan bli like berømt som statsminister Gunnar Knudsens like før utbruddet av Den første verdenskrig om at han ikke kunne se en eneste sky på den internasjonale himmel.

Bl.: Billedmaterialet er nesten det beste i «Norge i krig», men det erger meg å se uendelige bilder i bind etter bind av kongefamilien og «heltene fra London». Side opp og side ned ser vi disse menneskene slik at leseren etter hvert må tro at det var de som vant krigen.

Grimnes-sitatet vil jeg mest talt kalle for tullprat!

Ta f.eks. London-regjeringens «innsats» da den endelig høsten 1944 fikk sendt et bergkompani på 234 mann «for å frigjøre Finnmark!» – en jobb som forresten allerede var

gjort av russerne. Først måtte de tigge britene som disponerte hele den norske flåten om plass til kompaniet på et norsk skip. De fikk ikke med seg tilstrekkelig hverken av ammunisjon eller kamputstyr. Det måtte de i tillegg til forpleining få av russerne. Det er en skam at de velfødde karene fra England og Skottland – vi led ingen nød der borte – gikk igang med å skrive nidviser om finnmarkingenes dårlige, nasjonale holdning og klippet håret av jenter som var blitt angitt som «tyskertøser».

Aa.: Når det gjelder «tyskertøsene» forekommer her i siste bind (nr. 8) en hård kritikk av Hjemmefronten som tidligere i etterkrigstiden var utenkelig. Selvom de fleste måtte kjenne til pøbelaktigheten fra det hold. Mange av de såkalte «tøsene» var dessuten gift eller forlovet med tyskere. Hvorfor grep ikke dere som var offiserer dengang inn mot denne mishandling både av kvinner og barn?

Bl.: Dette er et sårt punkt å tenke tilbake på. Selv opplevet jeg å se hvordan «tyskertøsene» ble stuert sammen under uverdige forhold. De hygieniske forhold var elendige, flere var blitt snauklippet, maten var dårlig og noen hadde barn med seg. Noen ganger hadde de vel også forekommet at det de eide var blitt stjålet eller ødelagt.

Jeg vet konkret at jeg forsøkte å få vokterne til å behandle jentene korrekt. Men det var ikke lett. Massementaliteten hersket og man kunne ikke vise meget av human innstilling før man fikk slengt betegnelsen nazi-sympatisør etter seg. Men jeg mislikte situasjonen som jeg i høyeste grad

fant uverdig når vi først var blitt herrer i eget hus. Derfor har jeg lyst til å sitere fra siste bind i «Norge i krig» at «når det gjaldt tyskertøsene, tillot vi gatens justis. Det er her tale om animalske drifter. Mens jublende menneskemengder så på, ble jentene snauklippet. Noen fikk klærne revet av og måtte løpe nakne gjennom gatene». Det er godt at dette kommer frem, men det fritar ikke oss som dengang hadde ansvaret. Og like ille uverdig var den behandlingen frontsostrerne fikk da de ble straffet. Her satte de norske domstolene seg ut over folkerett og konvensjoner på grunn av politisk press.

Aa.: Meg forekommer det at forfatterne av siste bind også er på glid når det gjelder alle som opptrådte som «gode nordmenn» i 1945, men som hadde tjent godt med penger i okkupasjonstiden.

B.: Både entreprenører og 150 000 til 200 000 tyskerarbeidere ble jo ikke tiltalt i motsetning til endog passive NS-medlemmer som dessuten gjennom de tvilsomme, provisoriske anordninger var gjort kollektivt økonomisk ansvarlig. Jeg har festet meg ved at «mange (andre) som ikke ble dømt, hadde tjent gode penger på tyskeroppdrag».

Noe av det beste ved verket er at det på en bredere måte enn hva vi har vært vant til, omhandler hvor hårdt krigen gikk ut over Nord-Norge. Ikke bare nedbrenningen av Finnmark, men f.eks. også at de stadige, britiske flytokt mot kysten gjorde livsforholdene ekstra vanskelige. Da «Rigel» ble bombet på Helgelandskysten, mistet 2 570 russiske krigsfanger livet. Men også mange norske liv gikk tapt på grunn av den britiske terrorbombing i Norge.

Selv opplevet jeg bombing av en trikk på Drammensveien nyttårsaften 1944 der minst 70 nordmenn ble drept. Den britiske bombing i Norge under krigen har vært et tema som ugjerne er blitt berørt.

Fremtidige historikere får klarlegge disse ting. Hadde bombing i det hele en militær betydning? Hvem hadde flest liv på samvittigheten i Norge under okkupasjonen – tyskerne eller britene?

Aa.: Tidligere har vi fått inntrykk av at Norge var «fritt» umiddelbart etter den tyske kapitulasjon i 1945. Nå innrømmes den britiske maktovertagelse i Norge som enkelte av oss lenge har vært pinlig klar over.

Bl.: Det synes også jeg er en viktig innrømmelse. Her sies i klartekst at freden ikke gjorde nordmenn til herrer i eget hus. Den britiske general Thorne var både formelt og i realiteten enehersker i Norge i 1945. Britene ødela masser av det gode, tyske utstyret som vi i høyeste grad hadde bruk for. De var selvfølgelig ute for å sikre seg kunder for sin egen eksport både av overskuddslagre og fremtidig eksport. Det fremkommer også at britene disponerte deler av handelsflåten ut hele 1945.

Aa.: Men det er åpenbart fortsatt tabu å fortelle at Norge og nordmenn ikke bare tapte økonomisk på krigen, eller at «Rettsoppgjøret» var en politisk hevn. Skodvin (hovedredaktøren) og hans elever spinner videre på sin legende.

Bl.: Nei, det er ikke annet å vente, og professor Hans Fredrik Dahl har påpekt at disse Skodvin-elevene har adresser som Forsvarets krigshistoriske avdeling eller Norges Hjemmefrontmuseum på Akershus. **Aa.:** Snille gutter med andre ord som er nødt til å tenke på levebrødet og karrieren. **Postjössingene** overtar nå, men det er ikke alltid samme futt i dem som i gammelkara som Sverre Steen og Magne Skodvin. Som epigoner nøyer de unge seg som regel med pliktlopet.

Bl.: Kanskje vi skulle overlate den videre karakteristikk til professor Dahl når det gjelder de yngre historikere som har vært bidragsytere til bind nr. 8 fordi jeg er 100% enig med

(Forts. side 6)

Offiseren og
kritikeren
**SVEIN
BLINDHEIM**

Svein Blindheim
(Foto: INO-Pressetjeneste)

Major Svein Blindheim (71) har vært en av etterkrigstidens mest farverike offiserer og krigshelt fra Kompani Linge. I motsetning til de fleste nordmenn i de beskjedne norske landstridskrefter som under verdenskrigen ble bygget opp i Storbritannia, kom Blindheim til å delta i mange spennende og farlige oppdrag i det okkuperte Norge. I 1943 hopper han ut i fallskjerm over Norge og blir instruktør i det illegale arbeide Hjemmefronten hadde begynt å bygge opp. Men i motsetning til mange andre, visste han at opplæring i sabotasje og våpeninstruksjon på okkupert område virkelig var illegalt og lovstridig ifølge folkeretten slik at tyskerne med loven i hånd kunne skyte ham hvis han ble tatt.

Det skjedde nesten på Kongsvinger og bare gjennom en rådsnar og dramatisk flukt over svenskegrensen, reddet han livet. Men allerede som 24-årig sersjant hadde han våren 1940 deltatt i den blodigste trefning mot de tyske styrker som fant sted på Østlandet. Ved Fossum bro (Østfold) falt 20 nordmenn. Året etter dro han via Sverige, Russland og India til England og ble av Martin Linge personlig plukket ut til å være med i hans britiske kompani.

Krigsskole og spionasje
I sin selvbiografi «Offiser i
(Forts. side 6)

QUISLING: TYSK POLITIKK ER SOM NAPOLEONS

Vi offentliggjorde i nr. 7 1987 en tysk rapport som forteller om et generaloppgjør Quisling holdt med den tyske politikk overfor Norge. I dette nummer vil vi imidlertid omtale en rapport av 26. desember 1942 som kontreadmiral Fein har sendt til marinens overkommando om en samtale han dagen før hadde hatt med Quisling. Denne samtale har ikke gått over like mange emner som den vi nevnte ovenfor, men det kommer ihvertfall frem en del meget klare synspunkter fra Quislings side.

Samtalen begynner med at Quisling slår fast at de tyske troppers stilling i øst er meget kritisk. De er i en situasjon da de ikke greier å rykke frem og vanskelig kan trekke seg tilba-

ke. Om ubåtkrigen, som tyskerne var så stolte av, sier han at den tyske marine jo ikke greier å senke så mye tonnasje som de allierte er i stand til å bygge og erstatte.

Quisling går så over til å si at den tyske politikk ikke følger noen rett linje, men beveger seg i sikksakk. Kontreadmiralen bemerker at Quisling vet god beskjed om stemningen i andre europeiske land, og at han mener den i stigende grad vender seg mot Tyskland. Spørsmålet er i følge Quisling om Tyskland vil føre en virkelig europeisk politikk, eller om man vil opptre som Napoleon. For Norges vedkommende er ihvertfall det siste tilfelle. Quisling sier videre at om man sammenligner den politikk

Russland førte overfor Finland i den tid finnene var under russisk herredømme, med den politikk tyskerne fører overfor Norge, vil sammenligningen ikke falle ut til Tysklands fordel.

Quisling sier videre at det store tyske forvaltningsapparat som er bygget opp i Norge, er et enormt sløseri all den stund NS på en fullt ansvarlig måte er i stand til å ta seg av denne forvaltning. Han påpeker at Tyskland presser mer penger ut av Norge enn det ble presset ut av Tyskland ifølge Versailles-traktaten. Han legger til at knapt én nordmann av tusen virkelig er tyskvennlig og godtar hva tyskerne foretar seg her i landet. Med dette gir han jo da klar beskjed om hvor og-

så de fleste NS-folk står. Hvordan kan man snakke om germansk samarbeide samtidig som norske familier med 24 timers varsel blir kastet ut av sine hjem for å gi plass til såkalte «skuespillerinner»? spør Quisling. Quisling går så over til å påpeke at man rundt om i Europa følger nøye med i hva som skjer i Norge. Her i landet ville man få svaret på om et tillitsfullt samarbeide med Tyskland er mulig eller ikke. Han nevner at Tysklands erkefiende Frankrike fikk beholde sin flåte, mens de norske frivillige som var bestemt til å forsvare Nordens grenser i Finland, blir sendt til Kaukasus. Når det gjelder Frankrike, sier han at tyskerne selv har drevet Darlan over på alliert

side. Quisling hevder så at om utviklingen, dvs. den tyske politikk, fortsetter som hittil, vil Tyskland etter sin seier stå overfor det faktum at alle andre stater i Europa er avvisende eller til og med fiendtligsinnet overfor dem. Kontreadmiralen innvender at en rekke tyske tiltak jo er rent krigsbetingede, men Quisling svarer at selv om det på begge sider hadde bestått sterke sympatier, så kunne slike tiltak drepe kjærligheten til de grader at det senere ikke ville være mulig å vekke den til live igjen.

Litt opprydding i begrepene

Av Ralf Nielsen

I Farmand for 8. august i år har signaturen Jan Dietz en nokså ondsinnet karakteristikk av «Folk og Land». Den lyder slik: «'Folk og Land', NS-kretsens særegne avis, dokumenterer hvordan den selektive hukommelse virker: Det som er ubehagelig, bortforklares – og det som ikke kan bortforklares, utelates.»

Er det ikke underlig? Når NS-folk forklarer noe, da er det ingen forklaring, men en bortforklaring. Og forlanger man av vesle «Folk og Land» det som gigantene Aftenposten, Verdens Gang og Dagbladet til dato ikke har greid, ja, ikke engang forsøkt, nemlig å gjengi begge parters syn?

La meg prøve å rydde opp i noen begreper. Tror man at NS-folk går rundt og forsvarter ting som Terbovens gisselskytinger, tortur og jødemord? Det er selvsagt at vi tar avstand fra slikt. Det gjorde vi alt den gangen i den utstrekning vi kjente til det. Det burde knapt være nødvendig å si ting som dette en gang. Men man bør merke seg dette: Når man snakker om «okkupasjonsgrusomheter», så dreier det seg i de aller fleste tilfeller om ting som var tyske i sitt opphav.

Her står «Folk og Land» såvidt jeg skjønner, overfor et dilemma. Skal man la sitt opplysningsarbeide omfatte både tyskernes og egne handlinger? Det er nemlig en del å si om det som kalles tyske «grusomheter», men som i

virkeligheten var handlinger de hadde full rett til å foreta ifølge folkeretten. En modig mann som Idar Aarheim påpeker for eksempel dette i sin artikkel i Aftenposten 7. august.

Men såvidt jeg skjønner, har «Folk og Land» valgt en annen vei, nemlig å konsentrere seg om det NS gjorde og var ansvarlig for. Med de begrensede ressurser man har, er det antagelig et klokt valg. Men fordi man ikke i særlig grad beskjeftiger seg med tyskernes handlinger, blir man som av Dietz beskyldt for utelatelser. Det er sannsynligvis en kalkulert risiko man er nødt til å ta.

Hvis jeg som menig leser skulle si noe om «Folk og Land»s linje, måtte det være at avisen i litt for høy grad konsentrerer seg om de politiske motiveringer bak Quislings og Nasjonal Samlings politikk. Hvorfor ikke skrive litt mer om de praktiske resultater vi oppnådde i de årene vi hadde ansvaret for Norges velferd?

Det er jo en kjensgjerning at vi reddet vårt folk fra sultedøden. Det var knapphet, javel, men ikke direkte sult. Vi kom ut av okkupasjonen med et folk som så absolutt var mye sunnere enn da vi gikk inn i den. Vi gjorde det kunststykke å ende opp med en clearinggjeld til Tyskland på over 800 millioner kroner, et enormt bløp den gangen. Det betydde at vi greide å importere langt mer

fra Tyskland enn vi eksporterte dit. I stor utstrekning besto importen av mat, i første rekke korn.

Og hvorfor ikke gå nærmere inn på det faktum at alle de norske kommuner som i tredeårene befant seg på falllittens rand, kom veladministrerte og gjeldfrie ut av okkupasjonen, takket være dyktige NS-ordførere? I det hele tatt kunne de hjemvendende seierherrer overta et inntakt og velsmurt apparat både i stat og kommune. Tror man at det bare kom rekende på en fjøl?

Og hvor er beretningene om de tusener av nordmenn som ble hjulpet av NS-folk når de kom i konflikt med tyskerne? De fleste av dem har ikke villet innrømme det, men det blir ikke mindre sant av den grunn.

Dette bare som forslag. Jeg vet at «Folk og Land» ikke har penger og mannskap til alt, men tenk over det.

JULE-LUKNING

INO's og «Folk og Land»s kontor holdes lukket i tiden fra mandag den 14/12-87 til 10/1-88. Posten hentes i denne tiden og beskjeder kan ringes inn til telefonsvarer.

Myten om «bondegården»

De mest fantastiske ting er blitt sagt og skrevet om den angivelige bondegården som frontkjemperne skulle få etter avsluttet tjeneste. Den horribeste påstanden er at norske bønder skulle jages fra gård og grunn for at løftene til frontkjemperne skulle kunne oppfylles.

Nå må det dessverre sies at en av kildene til slike håpløse påstander var det aller første opprop til fronttjeneste som gikk ut. Der er det brukt meget vage formuleringer som det kan tolkes litt av hvert inn i.

Vi har imidlertid liggende foran oss det fullstendige «Reglement for opptakelse som frivillig i Waffen SS (Rgt. Nordland) og i Den norske Legion», og her sies det om denne sak: «Videre gis det ham (den frivillige) anledning til i Østen å bestyre en bondegård. Utdannelsen til «Wehrbauer»

skjer på Waffen SS's bekostning. Den frivillige har så den mulighet å bosette seg som bonde i Østen etter at krigen er slutt, hvis han oppfyller de gitte betingelser. Tjenestetidens varighet i Waffen-SS, henholdsvis Legionen, er ikke avgjørende med henblikk på dette. Den frivillige som søker om å bli bosatt i Østen, blir likestilt og likeberettiget med sine tyske kamerater. Bosettelsen i Østen skjer i fellesskap med folk av samme germanske rase.»

Dette er den fullstendige tekst, og den viser altså at det dreier seg om å bestyre en gård i Øst-Europa, noe man i tilfelle måtte søke om for å oppnå.

Hvorvidt en eneste norsk frontkjemper følte seg fristet av dette «tilbudet» er en annen sak. Vi kjenner ihvertfall ingen.

Der Gud ikke slapp inn

En NS-mann slapp ut av fengselet og var som så mange andre lut lei av den hatefulle statskirken med Berggrav i spissen. Nå var han imidlertid et dypt kristent menneske, og derfor mente han at han kunne finne havn i en sekt som hadde tiltalt ham. Presten der var imidlertid ikke så begeistret for å få en «landssviker» i menigheten, så derfor anbefalte

han NS-mannen å gå hjem og snakke nærmere med sin Gud om saken. Noen uker senere traff presten mannen og spurte: «Har du så lagt saken frem for Gud?» Det kunne mannen bekrefte. «Hva sa så Gud?» «Jo, han sa at jeg skulle ta det alt sammen med stor ro, for i den menigheten din har han aldri sluppet inn selv heller.»

FOLK og LAND

UAVHENGIG AVIS

Redaksjonssekretær: MARNÅ MELDSOM PEDERSEN
 Redaktør: KÅRE HAUGERUD
 Forretningsfører: HARALD K. SCHAANNING

Postadresse: Boks 924 Sentrum, 0104 Oslo 1.
 Kontortider: Enerhaugsplassen 4, Oslo:
 mandag kl. 17-20, tirsdag kl. 11-14 og onsdag kl. 17-20.
 Telefon: (02) 19 06 71 - (Telefonvarer).
 Redaktørene treffes etter avtale.

Abonnement: Pr. år kr. 130,- (i omslag kr. 150,-). Utlandet + kr. 10,-
 Giro: Post 5 16 45 04. Bank 6063.05.01248
 Abonnementet (10 nummer i året) løper til det oppsies skriftlig.
 Annonser forskuddsbetales med kr. 1,- + m.v.a. pr.spalte/m. Minstepris kr. 50,-.
 Utgiver: A/S HISTORISK FORLAG.

HISTORIENS GANG

I Sovjet feires at bolsjevik-revolusjonen fyller 70 år. I den anledning skal dens historie skrives om. Nå er det for så vidt ikke noe nytt i det. Med hver ny makt-haver må naturligvis mangt og mye skrives om, i en st- hvor makt ikke bare har vært rett, men også den al- lutte sannhet.

Men selv absolutte sannheter, er ikke evige. Ikke i Sovjet, men heller ikke Norge. De skifter med tidene som alt annet. I Sovjet er det så lenge siden Stalins dager at man så smått kan begynne å la sannheten komme fram i dagens lys. Ikke hele sannheten, naturligvis. Det ville få selv de verste Holocaust-serier til å blekne hen. Og Ibsens ord om livsløgnens nødvendighet for svake sjeler har sin gyldighet fremdeles.

Hvilken straff ville f. eks. ikke de «gode» nordmenn måtte utholde, hvis de skulle dømmes tilsvarende for hva de burde visst om forholdene hos sine allierte, som den vi er blitt pålagt, begrunnet med alt hva vi burde ha visst.

I Norge begynner det nå å bli lenge siden den annen verdenskrig. Og de som skrev den første og, i egne øyne, beste versjon av den historien, står ikke lenger helt til troendes hos de yngre slekter. Med andre ord. Det er ikke bare Sovjet som trenger en ny historieskrivning. Tiden er i høy grad inne også her til lands. Mange yngre forfattere har fått interesse for hva som egentlig skjedde før, under og etter okkupas- s- årene. Påstander og slagord er ikke nok lenger. For mange vil det bli en smertefull prosess å være vidne til hvordan vår historieskrivning vil skifte karakter etter hvert som virkeligheten vil åpne seg.

Men sannheten har ikke bare en objektiv, men også en subjektiv side. To som før var motstandere kan under den prosessens gang oppdage at de kjempet for samme sak, hver utfra sin subjektive oppfattelse av omstendighetene. Det vil bli dem begge til glede.

De som satte egen fordel i høysetet, har jo for lengst funnet hverandre i gjensidig forståelse. Har de hatt problemer med å tilpasse seg selv til den hele og fulle sannhet, så har de til gjengjeld kunnet nyte godt av både makten og jussen.

Og skulle vi så driste oss til å se fremover, ville det ikke være til å unngå å få øye på at verdenssitua- sjonen i dag, er enda farligere enn selv i 1940. Og at forholdene i vårt eget land ikke er mye å rose seg av. Mye tyder på at våre myndigheter sover i dag som den gang, og glemmer at de skal tjene sitt folks liv, livsrom og framtid.

HUSK
å betale bladpengene
for 1988

Om ny pris: Se siste side.

EN FYLKESFØRERS KAMP FOR DØDSDØMTE

Det var en del av en NS fylkesførers hverdag å assistere landsmenn som var kommet i konflikt med tyskerne. Det kunne gjelde såvel mindre forseelser som folk som hadde brutt folkerettens mest fundamentale lover og derfor var hjemfalne til dødsstraff.

Dessverre er store deler av det materiale som kunne dokumentere dette omfattende arbeide enten blitt ødelagt eller ligger spredt rundt i et større antall saksmapper i Rettsarkivet. Vi har imidlertid fått anledning til å se noen dokumenter som gjelder den innsats fylkesfører H. G. Hammer i Agder gjorde for å redde åtte dødsdømte. Eksemplet er typisk for hva de aller fleste fylkesførere drev med av den slags.

Den 14. april 1944 sender Hammer følgende telegram til NS Fører, Vidkun Quisling:

«Jeg retter en inntrengende henstilling til føreren om å søke utvirket benådning for føl-

gende dødsdømte: Arne Lau- dal, Ivar Christensen, Erik Dahl Hansen, Redaktør Dy- vik, Bokholder Tellefsen, Knut Bøe, Arne Bjørge, Amund Tveit stop De nærmere enkelt- heter ved forbrytelsene kjen- ner jeg ikke stop Jeg er også på det rene med at de fleste av de dømte må ha vært klar over rekkevidden av sine hand- linger stop Når jeg allikevel henstiller til Dem Fører å søke utvirket benådning er det utfra den personlige overbevisning at de dømte ikke har handlet etter egoistiske motiver stop De har trodd å kunne gavne sitt land med sine illegale handlinger fordi de som mange andre landsmenn har vært uvitende om de dypere år- saker til tidens store kamp og nasjonalismens sande væsen stop Ingen av de dødsdømte har vært kommunistisk impli- sert og de representerer alle godt norsk blod som engang i fremtiden kan vinnes tilbake til innsats for vort folks sande in-

teresser stop Fullbyrdelsen av en dødsdom vil hvile som en mare på familiene gjennom generasjoner og sette et mind- reverdighetsstempel på disse stop Den fare disse dømte re- presentere for okkupasjons- makten og vår bevægelse ble nøytralisert på det tidspunkt hvor de ble satt fast stop Det har hersket politisk ro i Agder i den senere tid og jeg har den sikre tro at en av partiet utvir- ket benådningen vil bli opp- fattet av befolkningens store lag som en høisindet handling som vil bidra sitt til å nærme vort folk til vår bevægelse til beste både for okkupasjonsmakten og vort land stop Av de dømte er Christensen født 1922 og Dahl Hansen 1921 stop Begge var således meget unge og må antas villedet av andre stop Disse to unge må settes i klasse med de 10 dødsdømte fra Ag- der som ble benådet i februar 1943 stop Alle medlemmer av Agder fylkesorganisasjon står (Forts. side 6)

JANE HORNEY OG MODSTANDSBEVÆGELSEN

Av journalist Claus Frost-Hansen

(Forts. fra forr. nr.)

Ved den tid da Tysklands nederlag kun var måneder om at gjøre, var der i den kommunistiske del af Modstandsbe- vægelsen planer om et kup i forbindelse med tyskernes kapitulatjon. Man ville etablere en kommunistisk regering og et socialistisk styre efter kri- gen. De dansknationale vejre- de faren og begynte at træffe deres modforholdsregler.

Via de kanaler, som altid holdes åbne mellem fjendtlige parter i en krig, begynte man at forhandle med tyskerne, som naturligvis også var klar over, hvor det bar hen. De var lige så lidt interessert i en overgivelse til russerne, som de danske modstandsfolk, og det er troligt, at der blev etableret et gensidig tilfredsstillende samarbejde. Tyskerne fik adgang til de danske flugtruter mod til gengjeld at overlade våben til de dansknationale - og se gennem fingre med Øre- sunds-trafikken.

Af hvilken art dette samar- bejde end måtte være, så er det en kendsgerning, at medens de internerede danske østfront

kæmpere sad fængslet i som- mermen 1945 - og inden der var faldet domme over dem - modtog adskillige af dem be- søg af danske modstandsfolk, som uden naturligtvis at præ- sentere sig, forespurte om «de kunne regne med eks-sol- daternes hjælp» ved et opgør med kommunisterne.

Jeg var en af dem, der blev spurgt!

Som sagt, der var ikke faldet domme over frontkæmperne på dette tidspunkt, og det var den almindelige mening, at ved de kommende retssager, ville alle frontsoldaterne - som ikke havde deltaget i bataljer i Danmark - straks blive løs- ladt.

De dansknationales spørgs- mål vakte stor begejstring blandt de gamle frontsoldater, som på dette tidspunkt så langt fra havde mistet gejsten - og modet.

Senere gik det ganske anderledes. Da faren for et kommunistisk kup syntes overstået, begynte man at dømme. Standarddommen -

fældet på samleband - var 4 eller 5 års fængsel for «tysk krigsdeltagelse». i henhold til et hastigt fabrikeret straffe- lovstillæg med tilbagevirken- de kraft!

Et lovbrud der gav stærkt ekko i den danske, juridiske verden.

Nuvel - det mest interes- sante ved serien om Jane Hor- ney er dog, hvorfor man bringer den nu - 40 år senere.

Og dette er ikke blevet be- rørt i den danske presse.

Årsagen er formentlig, at det trekvart socialistiske styre - både i det danske Folketing og i Danmarks Radio - gerne ser de nationale kredse i forti- dens Modstandsbevægelse og Efterretningstjeneste sværtet mest mulig.

For derpå at drage parallel- ler til nutidens nationale kred- se og den danske Efterret- ningstjeneste, som holder fast ved NATO og de gamle fri- hedsideal.

Det er en filosofi som helt er i tråd med ønsket om nedbryd- ningen af det danske forsvar og udmeldelse af den vestlige al- liance.

Claus

Postjøsning

Herved presenteres en mennesketype vi alle kjenner, men som hittil ikke har fått sin faste betegnelse: postjøsningen. Postjøsning er en yngre person som har godtatt alle (eller de aller fleste) av de mange myter sierherrene har skapt om Den annen verdenskrig og egen krigsinnsats. Samlet kan alle disse myter sammenfattes i det vi heretter kaller Skodvinlegenden. Magne Skodvin var i kraft av historieprofessor etterkrigstidens offentlige autoritet på krigshistorie. Hans ne-segruse beundring for Londonregjeringen, Arbeiderpartiet og Hjemmefronten, kjenner som bekjent ingen grenser. Hevnooppjøret mot «landssvikkerne» fremstiller han som rettferdig uten plett og lyte. Han har gitt historisk autoritet til forestillingen om «gode» og «dårlige» nordmenn – enda vi psykologisk vet at gode og dårlige mennesker i alle fall ikke lar seg inndele etter politiske skillelinjer.

Postjøsningen som ikke selv har voksne erindringer om krigstiden, eller som er født senere, slår i beste fall opp i flere leksika og historiebøker for å kontrollere opplysningene. Forsettet er prisverdig, men arbeidet er hensiktsløst fordi stoffet overalt enten er skrevet eller kontrollert av Skodvin og hans elever. Når så postjøsningen har undersøkt flere steder og leser de samme opplysninger overalt, er han blitt overbevist om at han har funnet sannheten. Mer kritisk er ikke en postjøsning selvom han iblant fremstår både som litteraturkritiker og tidskritiker.

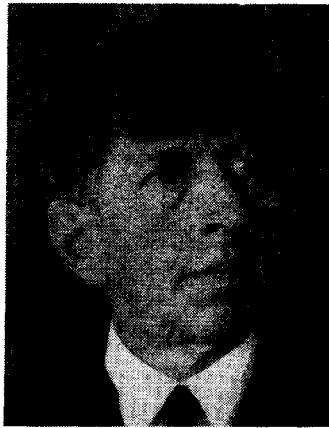
Fordi postjøsningen tror på seierherrenes offisielle myter, om krig og etterkrigstid, har han som de fleste troende, utviklet en påfallende hang til moralsk fordømmelse av alt og alle som ikke hørte hjemme på den seirende side. Postjøsningen ser for seg de gamle jøssinger med helteglorie og han har ikke noe imot at det skinner litt på han selv også. Når han derfor skriver om «landssvikkerne», føler postjøsningen seg moralsk beføyet til å stille seg over dem. Ja, han føler seg sannelig som arvtager og forsvarer av de nasjonale verdier og myter vi finner i Skodvin-legenden.

Det postjøsningen ikke vet, er kanskje det mest interessante. Han vet ikke at Norge kapitulerte totalt 10. juni 1940, og at offiserene mot

(Forts. side 6)

EN POSTJØSSING MORALISERER OVER LANDSSVIKDØMTE DIKTERE

Av Idar Aarheim

Kristen Gundelach

Det er bra at publikum etter hvert får vite at det var en rekke åndsarbeidere, kunstnere og intellektuelle som under krigen sluttet seg til Vidkun Quislings nasjonale bevegelse eller sympatiserte med den. Men det er ikke helt likegyldig hvordan dette tema behandles. Et eksempel på hvordan det ikke bør gjøres, fikk vi se i Morgenbladet søndag 4. oktober da den unge journalist og lyriker Henning Kramer Dahl (25) omtalte noen av de 16 forfattere som ble dømt som landssvikere.

Det er ingen feil å være ung og ambisiøs slik Kramer Dahl er, men verre er det at han kombinerer sine ambisjoner med fordommer og umodenhet. Vi som ikke var voksne dengang, eller som er født etterpå, burde i det minste ha såpass åpenhet at vi ser på det som hendte som et politisk oppgjør, ikke som et kriminelt slik Morgenbladets kulturmedarbeider gjør. Fra et historisk synspunkt, er det lett å se at disse nasjonale eller kontinentalt orienterte skribenter, på ingen måte svek sitt fedreland som de elsket mer enn de fleste. Men de svek utvilsomt den flyktede London-regjering som sviktet da mest det gjaldt etter å ha lagt landet åpent ved å ødelegge forsvaret, bryte nøytraliteten og la England trekke oss inn i en unødvendig krig. Idag vet vi at med en årvåken og klok statsledelse, kunne vi med aller største sannsynlighet i likhet med Sverige holdt oss nøytralt som under Den første verdenskrig.

Småskårne hevner

Da så denne regjering uten land igjen kunne vende tilbake i ly av britiske, amerikanske og sovjetiske våpen, var det ikke merkelig at de blant annet

ville hevne seg på den gruppe som best hadde beskrevet partipolitikernes evneløse feighet. Hadde jeg ikke visst bedre, ville jeg ha trodd at Henning Kramer Dahl var en gammel jøsning på 75 eller mer. Så blokkert er han i sin forestillingsverden, så ufri i sin tankegang. Mentalt virker han jevnaldrende med Morgenbladets gamle skipsfartsmedarbeider som tidligere i år gjorde seg bemerket med sine åndsevner ved å hevde at det bare var «utpregede nuller» som sluttet seg til NS. Men i virkeligheten er Kramer Dahl en innpå femti år yngre postjøsning, en personlighetstype beskrevet i egen spalte her i bladet.

Avsporing

Allerede i starten sporer Kramer Dahl kraftig av idet han skamroser bl.a. sosialisten Øverland og kommunisten Grieg for deres krigslyrikk. Dertil markedsfører han følgende forunderlige forestilling:

«Andre, mer anonyme skribenter, skapte med sin steile holdning et åndelig bolverk rundt en umistelig frihetsvilje.» Det var ikke småtterier! Det ville være svært så spennende å få vite navnene på disse anonyme halvgenier på jøssingsiden som hadde slike formidable evner at de maktet å gi befolkningen et åndelig bolverk. Hvilke sensasjonelle funn kan Kramer Dahl ha gjort? Skribenter og forfattere på den seirende side har ikke nettopp hatt for vane å være anonyme i etterkrigstiden. Jeg har i årenes løp rukket å lese, eller se igjennom, hundrevis av deres bøker fra krigs- og etterkrigstid uten å ha støtt på de helt store åndsverk. Det beste må karakteriseres som hederlige partsinnlegg, ærlige samtidsbeskrivelser. Mesteparten er som ventelig kan være, skjemmet av skryt og selvros. På den skjønnlitterære side må selvfølgelig Hoels «Møte ved milepelen» fremheves som en god roman, Evensmos «Englandsfarere» er også en gripende bok hvis vi slår litt av på de litterære krav og «Under en hårdere himmel» utmerker seg – men Bjørneboe var ikke blant de beste jøssinger. Han var den første som

utvetydig våget å stille seg på Hamsuns side. Men dette er litteratur fra etterkrigstiden. Fra krigstiden er noen strofer av Øverland og Reiss-Andersen verdt å huske uten at de rommer de store åndsdybder og Vesaas «Huset i mørkret» som er skrevet under krigen er altfor uklare i sin dunkle symbolikk og kom forresten ikke ut før i 1945. Halldis Moren Vesaas og Inger Hagerup har også skrevet troverdig krigspoesi.

Nordahl Grieg

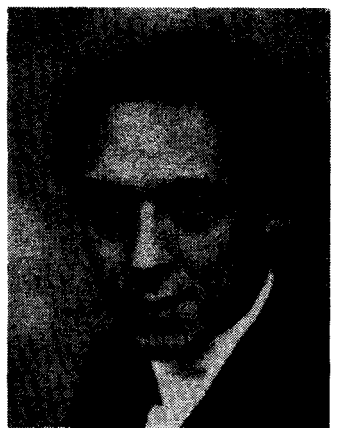
Nordahl Grieg finner jeg både hul og ha-stemt i krigsdiktene, ja, endog direkte løgnaktig som når han skriver om at Martin Linge falt i «sin norske uniform» under britenes marineraid mot Måløy hvor både nordmenn og tyskere ble drept. Ånei, det fantes ikke engang et norsk flagg på Linges engelske uniform! Jeg synes også det er et stivt stykke at den kompromissløse, revolusjonære kommunist Grieg som syntes at bolsjevikenes mord på tsaren og hans uskyldige familie var en proletariets heltebedrift, i neste nu lovpriser vår konge fordi det da var politisk opportunt.

Fordi Grieg falt ned da han fulgte med på et av de utallige terrortokt som Royal Air Force fløy mot sivilbefolkningen i tyske byer, er han blitt en slags nasjonal skinnhelgen som det har vært den rene helligbrøde å kritisere.

Hamsun og Bjørgen

I alle fall kommer ikke et eneste diktverk fra det vi kan kalle jøsninghold i krigstiden i nærheten av Hamsuns «Paa gjengrodde stier» som viser seierherrenes meningsterror i etterkrigstiden. Dette geniale dementi av den offisielle attest som halvdiot de demokratisk rettroende ga Hamsun for å ufarliggjøre hans politiske overbevisning.

Kramer Dahl våger ikke å binde an med Store Knut. Han velger seg motstandere som med sten på andre lyrikere, han håper å ha lettere spill med. Når han først plasserer jøssingforfatterne på en pide-stal, er det selvfølgelig i den onde hensikt å skape fallhøyde for de forfattere som ble landssvikdømt: Se så små og ubetydelige de var!

Åsmund Sveen

Særlig tror han å ha lett spill med hirdskalden Kåre Bjørgen: «Talentet var det skralt med, . . .»

Heller ikke jeg synes at Kåre Bjørgen er blant de største diktere som har sett dagens lys i gamle Gudbrandsdalen. Men denne bygdebror av Olav Aukrust hadde det hell å treffe en vibrerende streng hos mange med sin enkle ekthet. Jeg vet blant annet at da en døende frontkjemper foran Leningrad ble spurt om han hadde noen ord å sende som en siste hilsen til de pårørende, siterte han denne strofen fra Bjørgens fedrelandssalme:

*Legg armen din om Noreg
alt det vi kallar fedreland,
so tett og trygt som berre Du
og ingen annan kan.*

Det dikt som har bærekraft over dødens terskel, har hevet seg over litteraturkritisk dømmelse. På samme måte som altervinen i kalken er helliggjort i en høyere virkelighet enn den som er vinskjønnerens domene, når et slikt dikt det sakrale nivå og får hjemstavnsrett i nådemidlenes rike.

En refleksjon i tillegg: Er det en landssviker som ønsker seg et slikt dikt som en siste hilsen – og er det en sviker av sitt land som har skrevet det? Tildragelsen setter jøssingenes monopoliseringsforsøk av fedrelandskjærligheten i grelt, avslørende lys.

Kritiker i glasshus

Forresten sitter Kramer Dahl i glasshus når han kaster med sten på andre lyrikere. Han har selv utgitt tre diktbøker som ikke er uten poetisk begavelse når han unngår de altfor pompøse uttrykk. Jeg sitter med hans tre samlinger foran meg – utlånt fra et av Oslos viktigste biblioteker

(Forts. side 6)

Skole etter hver enkelts anlegg

Av Hans Olavsén

Når den norske skole stadig blir dårligere, er en av grunnene den at undervisningen mer og mer tilpasses dem med de dårligste betingelser. Det høres jo så vakkert ut at man skal ta «hensyn til taperne», men det er en politikk som på litt lengre sikt vil gå ut over såvel «taperne» som de mer begavede. Da var Nasjonal Samlings programpost for skolen ganske annerledes realistisk og jordnær. Det het bl.a.: «En samlet skoleplan med spesialisering etter den enkeltes anlegg og fremtidsplaner, og etter samfunnets behov.»

For meg er det vanskelig å forstå at man med fornuft kan stå at man noe annet enn dette. Er det ikke innlysende at enhver ungdom har krav på en utdanning som maksimalt utnytter de evner og anlegg hun eller han har? Og det må selvfølgelig ikke bare gjelde for de svakeste. Enhver begavet ungdom er en viktig ressurs for landet. Når den begavede del av ungdommen forsømmes slik som i dag, da øder vi vår folkekraft, og vi vil alle bli straffet for det når tiden kommer.

Det er nemlig én ting våre svært så «humanistiske» skole- (Forts. side 6)

Sannheten om «Slaget på Universitetsplassen»

Er det ikke rart at når man i dagens «historiebøker» om okkupasjonstiden kommer bort i noe man selv kan kontrollere, da er saken oftest satt fullstendig på hodet? Slik også med Nils Johan Ringdals «Mellom barken og veden. Politiet under okkupasjonen». Her gjelder det det berømmelige «Slaget på Universitetsplassen», som blir omtalt slik: «Så da hirden gikk til angrep på studentene i Aulakjelleren . . .» Alle ord av betydning i denne setningen er ren løgn.

Her er sannheten: Det var syv-åtte kvinnelige og mannlige NS-studenter som ble overfalt av medstudenter i Aulakjelleren. Mobben begynte å skrike: «Ut med svina, ut med svina», og så gikk den til direkte angrep. De fleste NS-studentene ble under uopphørlig sjikane holdt som en slags fanger i kjelleren, men en av dem fikk klærne revet av, ble båret ut og så lagt på aulatrappen, der det samlet seg noen hundre studenter som sto og hylte mot ham.

Nå lyktes det imidlertid en av NS-studentene å komme seg ut, og han fikk ringt til NS' hovedkontor i Rådhusgaten 17. Der nede gikk alarmen, og

alle mannlige funksjonærer ble bedt om å komme NS-studentene til hjelp. Det var altså ikke Hirden det dreide seg om.

En gruppe fra Rådhusgaten 17 fikk trengt seg ned i Aulakjelleren og befrikk NS-studentene. Etter det dannet NS-funksjonærene en kjede foran aulatrappen for å beskytte den NS-studenten som fortsatt befant seg der i avkledd tilstand. På dette tidspunkt var gemyttene falt til ro, og det virket som om episoden var over. Så kommer det plutselig en student farende ut av mengden og sparker en av NS-folkene i skrittet. De som ikke har vært utsatt for det, aner ikke hva det vil si. En annen i kjeden løper etter overfallsmannen for å ta ham, og massen av studenter hindrer ikke forfølgelsen. Idet NS-mannen skal til å gripe

synderen, snur denne seg og sparker også denne NS-mannen i skrittet.

Først i dette øyeblikk bryter tumultene for alvor løs. Bl.a. ble skrittsparkeren tatt og fikk seg en grundig omgang.

Vi kan altså summere opp: 1. Det var jøssingstudenter som overfalt NS-studenter. 2. Det var ikke Hirden, men vanlige partifunksjonærer fra Rådhusgaten 17 som kom og befrikk NS-studentene. 3. NS-funksjonærene fikk etablert ro på plassen. Det var de meget stygge angrep på NS-folkene som for alvor satte tumultene i gang. Men vær sikker: Historien om Hirdens overfall på de stakkars studentene dukker nok sikkert opp igjen.

Disse sta bondekonene

Følgende historie har jeg lest i en artikkel av CC (ex Morgenbladet). Det kom en telefon til en av disse landsvikfullmektigene fra en bondekone. Hun ville vite om hun sto i landssvikregisteret. Fullmektigen bladde og bladde,

men kunne ikke finne henne. «Du kan ta det med ro,» sa han. «Du står ikke der.» «Du har fullstendig misforstått meg,» sa bondekonen. «Jeg vil inn der. Jeg kan da for skams skyld ikke holdes utenfor, som om jeg ikke er bra nok.» S.

Flere spørsmål om Johnny Bode

Med stor takksamhet ser jeg at ni har publicerat en efterlysning för att hjälpa mig att få kontakt med personer som kan ge mig upplysninger om den svenska kompositören och sångaren Johnny Bodes (inte Bondes, som det tyvärr blev i tryck) gästspel i NS-revyn på Speilet i Bøndernes hus i Oslo 1942.

Hade jag vetat att ni skulle visa detta stora tillmötesgående, så hade jag passat på att ställa ytterligare en fråga till Folk og Lands läsekrets:

Finns det någon, som var med då Johnny Bode greps och fördes till polishögkvarter den 22 december 1942, som kan berätta för mig om orsaken till att han greps. Och vad han anklagades för. Han fördes sedan vidare till Grini, där han förvarades till 31 januari 1943.

Denna uppgift är mycket väsentlig för den bok om den svenske artistens liv som jag håller på och skriver.

Kan ni hjälpa mig även med detta, så är jag mycket tacksam.

Ingmar Norlén
journalist
Snödroppsvägen 3
468 00 Vargön, Sverige

MANEDENS PERNILLE

Hvordan står det til med ham for tiden, tro? Jeg tenker på professoren i praktisk filosofi borte i Stockholm, Harald Ofstad, den altvitende om og altfordømmende av de norske «avvikere» fra krigens dager. Han, som nærmest med fråde om munnen, gikk løs på Thorkild Hansen for hans bok «Proessen mot Hamsun». Den høyt opphøyede som svang svøpen over dem som sto frem i fjernsynets «Solkorsserie». Kommer han snart en tur over til gamlelandet igjen for på ny å sette tingene på plass?

For hva er det ikke som finner sted i hjemlandet: En Hamsun-rensansanse. I Norge er alle onde makter igjen sluppet løs, og det må da prof. Ofstad se til å få satt en stopper for.

Grand Hotell i Oslo benytter Hamsuns navn som trekkplaster til fiskeuke. Professoren burde komme å holde tordentaler til spisegjestene over

emnet at det å innta fisk i Hamsuns navn er verre enn å sette fiskeben i halsen.

På Nationaltheatrets hovedscene oppføres Hamsuns skuespill «Livet i Vold». Den praktiserende filosof i Stockholm burde komme over til åstedet og forklarer regissør og skuespillere hvilken vold de begår mot seg selv og mot publikum ved å fremføre denslags tvilsom scenekunst.

Og hva begår Det Norske Teater? Det oppfører «Min Elskede paa Jorden – et spill om Marie og Knut Hamsun», dramatisert av Tormod Skagestad. Ofstad burde i det minste komme og ta sistnevnte i skole, og samtidig burde han sørge for å få trykt en pamflett med utdrag av en annen professors, Gabriel Langfeldts vurdering av mennesket og dikteren Knut Hamsun. Og her gjelder det også å gjøre det klart hvor rett og riktig det var, i den vitenskapelige hevns navn, å få satt

ektefellene Hamsun opp mot hverandre.

Men den praktiserende filosofiprofessor bør også foreta en reise til Paris, der «Sult» er blitt dramatisert og blir oppført i fransk sprogdrakt som «Faim». Kanskje franskmennene ikke er helt klar over hvilket gryende umenneske av en «collaborateur» det blir skildret fra scenen. Det er verdt et forsøk, dersom professoren tilegner seg like mange ukvemsord på fransk som han forføyet over på norsk.

Hva er årsaken til denne «glasnost» for Knut Hamsun? Er det fornufsen som vender tilbake til fedrelandet? En spire til den sto å lese i «Morgenbladet» 29/7. Forfatteren var Gunne Hammarstrøm, som ikke akkurat har vært av de mest positive.

Bakgrunnen var at en Ingar Sletten Kolloen i «Aftenposten» i sterke ordelag hadde kritisert avdøde forlagsdirek-

tør Grieg i Gyldendal for å ha avslått å anta Hamsuns «På gjengrodde stier». Med dette som innledning går Hammarstrøm over til sitt forsvar for Grieg:

«Benekter vi så de fakta som Sletten Kolloen viser til?

Nei, men vi lurar på hvor gammel han er, og i hvilken grad han opplevet og dermed inntil margin kan forstå hvordan forlagenes holdning deltes av samtlige dengang, ja bortsett fra den lille kretsen som hadde vært nazister, og den enda mindre kretsen som forstod at det i det hele tatt heftet alt for mye galskap ved landsvikoppjøret.

Og nå tenker vi ikke i forhold til den store majoritet av folket, vi tenker på alle dem som i kraft av sine kulturposisjoner burde ha sagt fra. Men det var knapt et leserbrev med omtanke for Hamsun som fikk slippe igjennom i noen avis. Sigurd Hoel, for eksempel, tok

et oppgjør med psykiateren Gabriel Langfeldt som i betydelig grad formørket dikterens siste leveår, men da lenge etterpå. Da var det blitt mindre farlig å stille spørsmål. Vår venn fra de årene, Toralf Fanebust, derimot, som våget midt under fredsrusen, han ble uthengt av NRK og norsk presse som «nynazist» og sonet ni måneders fengsel for sin opposisjon. Nei, overfor all den ynke som de store meningsdannerne med Dagbladet i spissen representerte dengang, synes vi det er for galt å henge ut stakkars lille Grieg.»

Så langt Hammarstrøm, og over til adventstid:

Kanskje er det ikke så lenge til at alle fra «den gale siden» fritt kan stå frem og si: «Det jeg mente og trodde på og gjorde var basert på hellig overbevisning, og jeg skammer meg ikke over det», og bli helt og fullt godtatt for det.

Pernille

RENESSANSE

**Abonner
på
«Folk og Land»
til et
ungt
menneske!**

Skole etter . . .

(Forts. fra s. 5)

politikere ikke er klar over: «Taperne» vil ikke senere i livet kunne klare seg uten de mer begavede. Det er nemlig disse siste som skal skape det overskudd som «taperne» ihvertfall delvis skal leve av. De lysende begavelser har en evne til å produsere verdier langt, langt ut over hva de har noen sjanse til selv å forbruke. Derfor må det tas best mulig vare på begavelsene fra deres tidligste år av.

Jeg er klar over at dette er som å banne i kirken, men likevel må det sies.

Politiet under . . .

(Forts. fra s. 8)

skrives om igjen – uten fellende dom eller frifinnelse.»

Aa.-H.Berg

Nils Johan Ringdal:
MELLOM BARKEN OG
VEDEN:

Politiet under okkupasjonen.
408 sider
Aschehoug 1987

Postjussing . . .

(Forts. fra s. 4)

æresord erklærte at de så lenge verdenskrigen varte, ikke skulle gripe til våpen mot det tyske rike.

– Hjemmefrontens væpnede virksomhet var i strid med folkeretten og at motstandsbevegelsen som en konsekvens av dette, tok betegnelsen illegal som æresbenevnelse.

– at retten til å opprettholde lov og orden i krigstid går over til okkupanten og at tyskerne hadde anledning til å skyte hjemmefrontfolk som gjorde seg skyldige i sabotasje eller ble påtruffet med

våpen og sprengstoff, var også tillatt.

– at alle de ekstraordinære forordninger og tilbakevirkende lover som «landssvikkerne» ble dømt etter, var grunnlovsstridige.

– at det meldte seg langt flere frivillige til militær innsats på tysk side mot Sovjetunionen enn på alliert side mot Tyskland!

Selvfølgelig er det meget mer en postjussing ikke vet eller vegrer seg mot å vite. Men de fleste i denne kategori er kanskje i god tro, selv om de har forvekslet sin egen autoritetstro med viden.

Den unge journalist og lyriker Henning Kramer Dahl (25) som skrev om NS-forfattere i Morgenbladet for 4. oktober, er en slik postjussing.

Tullprat at London . . .

(Forts. fra s. 1)

ham: «Selv de yngre holdes i tømme: Når Knut Einar Eriksen og Terje Halvorsen . . . drøfter den samfunnsmessige fasit av fem års okkupasjon, må de slå seg selv hardt på munnen for å unngå inntrykk av at okkupasjonen ga selv den minste fordel for nordmennene. Og i kapitlet om rettsoppkjøret svelger de råtten den konklusjon som var sterkt omstridt i 1945 – nemlig at mennesker som utelukkende hadde vært medlem av et i 1940 helt lovlig parti, skulle anses som høyforrædere . . .»

Kontinuiteten i bemanning og verdier har dessverre en bakside: Den samme spott over NS, den samme beundring for alt som smaker av motstand. de samme gåseøyne, de samme klisjéer.»
Aa.: Til slutt Blindheim. Hva er din hovedinnvending mot verket «Norge i krig»?

Bl.: Noe er nevnt, men det verste er vel at Nygaardsvoldregjeringen altfor lett vint frikjennes for det ansvaret den hadde for de elendige tilstander våren 1940. Verket mener at det var vanskelig å forutse at Norge skulle bli dratt inn i krig. Her er jeg helt uenig. Med britenes kontinuerlige press på vår nøytralitet og med deres miner og flåte subbende langs våre strender, måtte man regne med en tysk motaksjon. Også de militære ledere feilregnet kapitalt når de trodde at en eventuell invasjon ville komme fra russerne i nordøst.

Svein Blindheim . . .

(Forts. fra s. 1)

«Krig og fred» (1981) forteller han om hvordan det var å bli feiret som høyt dekorert Linge-helt i fredsåret 1945. Men samtidig begynte tvilen å snike seg inn om hvilken fred det var som begynte å ta form. Han så hvordan de såkalte tyskerjentene (flere var forresten gift med tyskere), ofte sammen med småbarn, ble overlatt gatens pøbeljustis, snauklippet og stuert sammen under uverdige forhold. Han kjente også flere frontkjemper som nå ble dømt for sin farlige krigstjeneste, men som han visste ikke var «landssvikere».

Så ble det for Blindheim Aa. krigsskole, offiser i Tysklandsbrigaden, etterretningstjeneste, oppbygging av geriljagrupper i Norge som er hemmelige, deltager i like hemmelig CIA-opplæring, spionasjeoppdrag i Finland, FN-observatør i Midt-Østen og sjef for all utdannelse i Heimevernet. Alt lå vel til rette for at han skulle ende som en av landets høyeste offiserer slik at vi nå kunne besøke ham som pensjonert general på Høvik.

Selvstendige meninger

Men trangten til å ha en fri og selvstendig mening som han også krevde retten til å gi offentlig uttrykk for, bragte ham allerede ved midten av 50-tallet på kant med ledende offiserer og partipolitikere. Ivrig forsvarsvenn var han fortsatt, om uenig i atomstrategien, det norske forsvarssystem med karrierejag og overtunge staber som hadde spilt så kapitalt fallitt i 1940. Et bevegelig, lett mobiliserbart geriljaforsvar var (og er) hans løsning for et lite, uveisomt land som Norge. Og nettopp geriljabevegelses mange seire i etterkrigstidens tallrike kriger verden over, synes til fulle å bekrefte Linge-veteranens teorier på dette område.

Boken om frontkjemperne

I 1966 var offiseren og den varme forsvarsvenn Blindheim kommet så i utakt med politikere og forsvarsledelse at han etter ansøkninng fikk avskjed i nåde.

Så ble det skoling og filologisk embedseksamen i moden alder med historie som hovedfag. Og igjen gjorde den

stridbare Blindheim seg bemerket med temaet for sin hovedoppgave: en historisk-sosiologisk undersøkelse av frontkjemperne som slo ned som en liten bombe da den ble utgitt i bokform i 1977: «Nordmenn under Hitlers fane». Her ble mange av de myter og fordommer som seierherrene hadde etablert i etterkrigstiden om disse frivillige, grundig dementert: De var ikke holdningsløse opportuniste, karaktersvake individer, sosiale utskudd og intellektuelle undermålere. Tvertimot. Storparten var idealistiske patrioter, godt begavet og mange hadde en sosial og utdanningsmessig bakgrunn som lå markert over norsk gjennomsnitt.

For etterkrigstidens ensrettede, norske offentlighet, var boken en anstøtsten. Man forsøkte helst å tie den ihjel eller reagere med sur selvtillfredshet som er så vanlig i Norge.

75 dager i Oslo byrett

I 1978 dømmer så Oslo byrett ham til 75 dagers fengsel fordi han offentlig har fortalt om norsk spionasje i Finland i 1953. Særlig satte disse avsløringer Det norske Arbeiderparti og LO i et pinlig lys for den «stat i staten»-virksomhet som vi fra flere hold nå vet at partiet bedrev dengang.

I 1982 skrev så Blindheim sin selvbiografi som offiser. Den bragte nye avsløringer, men denne gang ingen straff. Senere har Blindheim særlig skrevet i nynorskavisen Dag og Tid som for ham har vært et fristed for frimodige ytringer. Som flere kritiske skribenter, har også Blindheim til fulle fått erfare at ytringsfriheten har trange vilkår i kongeriket Norge.

Aa.

En fylkesfører . . .

(Forts. fra s. 3)

bak meg i denne benådningssøknad som jeg ber Dem inn-trengende Fører om å ta opp.»

Dagen etter følger Hammer opp med et brev der han bekrefter telegrammet og i tillegg gir begrunnelser for benådning for hver enkelt av de dødsdømte. Men fylkesføreren gir seg ikke med det. I brev til Føreren og Ministerpresidentens kanselli av 21. april meddeler han at han den 23., 24. og 25 april vil befinne seg i

Oslo, og at han da er innstilt på å diskutere videre saken om de dødsdømte.

Nå var det jo på ingen måte Quisling, men derimot Das höhere SS- und Polizeigericht Nord som hadde avsagt dødsdømmene. Quisling har imidlertid åpenbart tatt opp saken med det resultat at de to yngste, Erik Dahl Hansen og Ivar Christensen er blitt benådet. Dette fremgår av en melding fra Der höhere SS- und Polizeiführer som ble offentliggjort 14. mai 1944.

I motsetning til hva som var det vanlige, mottok fylkesfører Hammer et nydelig takkebrev og det til og med fra enken etter en av de henrettede. Brevet er datert 24. mai 1944 og lyder slik: «Min mann og de andre som falt, sendte før sin død en hilsen ut fra sin fange-celle. Jeg vil gjerne overbringe denne hilsenen til Dem m. Hammer, både fordi de in har den stilling De har, og fordi De var min manns gamle venn, som jeg vet før han satte umåtelig høyt både som menneske og offiser. De og han valgte hver sitt standpunkt, og min mann måtte miste livet for sitt.

Men de som falt, sendte før sin død denne hilsen ut: «Hils våre landsmenn og si at vi har ingen uvenner.»

Major Hammer - jeg ber Dem ta imot denne hilsenen og igjen min varme takk for at De tross hva som skilte, og om det enn ble forgjæves, gikk inn for deres redning.

Deres
Helga Laudal

Diktere . . .

(Forts. fra s. 4)

(første utgitt 1983). Ingen av dem har vært utlånt før og de var ganske sikker ikke blitt utgitt uten støtte fra statens innkjøpsordning for skjønnlitteratur.

Selv er jeg den første til å beklage at nordmenn er så late til å lese lyrikk. Men en poet nesten uten lesere, bør være varsom i sin kritikk av en kollega hvis dikt ble mange menneskers hjerteie.

Jacobsen, Gundelach og Sveen

Nettopp lyrikken viser hvilken bredde det var hos de kunstnere som sluttet opp om den nasjonale bevegelse under krigen. Kan vi tenke oss noe mer forskjellig enn modernisten Rolf Jacobsen, en internasjonal tradisjonist som Kris-

ten Gundelach og nasjonale nyromantikere som Åsmund Sveen og Kåre Bjørgen? Dette tyder snarere på stor individualisme blant NS-forfatterne og ikke den totalitære dogmatisme som etterkrigstidens partipropaganda har tillagt dem.

Kramer Dahl forsøker å ta Gundelachs kritiske uttalelse fra en kulturkongress under krigen om det dårlige nivå i kulturarbeidet, til inntekt for sitt eget negative syn på litteraturen dengang. Det skal han være forsiktig med. Gundelachs kritikk som han ikke bare fremsatte under nevnte kulturkongress, men som han flere ganger fremførte (bl.a. i NS Månedshefte nr. 10 - 1942), viser bare at det var høyere under taket dengang enn vi er blitt indoktrinert til å tro etterpå.

Forøvrig skal jeg i den forbindelse få minne om Gundelachs oppfatning av etterkrigstiden til sammenligning:

«Nu da middelmaßigheten har seiret på alle områder, blir en konstruktiv kulturkritikk meningsløs.»

Riktignok valgte Gundelach ofte fjerne motiver og renesansens sonetteform i sin lyrikk, men han var ikke verdensfjern selv om han i likhet med mange kunstnerkolleger, var sørgelig upraktisk i sitt personlige liv. Hans diktsamling «Den rå fred - sonetter i harnisk» med motiver fra konsentrasjonsleiren Ilebu som seierherrene bæret ham med langvarig opphold i, bæres opp av indignasjonens virkelige, tsnære harme. Det er en skam at ikke et eneste norsk forlag har våget å trykke disse dikt som kun finnes i stensilert form som norsk undergrunns-litteratur. Vi unner oss følgende linjer:

*Det er ikke noe å håpe,
når massen helt har tatt
makten,
og åndens vidtspeidende
menn
har kapitulert på vakten.
Den organiserte dumhet,
gemenheten satt i system,
gjør representanter for
bermen
til samfunnets crème de la
crème.*

Rettsaken mot Gundelach ble forresten en god illustrasjon til sannheten i hans påstand om at middelmaßigheten hadde seiret. Under straffutmålingen ble det i skjerpene retning tatt hensyn til at hans artikler under krigen var meget velskrevne. Dermed ble belønnet med tre år ekstra - ialt 8 års tvangsarbeid! Kramer

Dahl underslår de mange rosende omtaler Gundelach fikk.

Ellers er etterkrigstidens fortellinger og feighet karakteristisk i forholdet til Rolf Jacobsen. Ikke bare var han den første modernist i norsk lyrikk, han har utvilsomt vært landets betydeligste lyriker ved siden av Stein Mehren i etterkrigstiden. Men å så forsiktig man har vært med å røbe at han befant seg på «feil side» under krigen. Det er påfallende at heller ikke Kramer Dahl føler seg videre kallet når det gjelder å kritisere Jacobsen for hans politiske holdning dengang. Til gjengjeld slår vår unge *postjøsning* hårdt og hensynsløst når det gjelder den begavede kritiker og lyriker Åsmund Sveen som får sitt pass påskrevet med følgende: «En stor dikter og en stor forræder».

Det skulle være interessant å få vite hvem han forrædde?

I det hele var det adskillig betenkelig å si om flere lyriker sett fra jøssinghold. Også diktere som Gill, Bjerke og Arneberg trosset «forbudet» fra den siden mot å utgi bøker under krigen og de ble uglesett etter at småligheten seiret i 1945.

Halvorsen, Mehle og Holter

Når det gjelder prosaforfatterne, skriver Kramer Dahl mest om Finn Halvorsen som han kaller et spinkelt talent «som hadde ødelagt seg selv ved å brøle». Det er snørrhøvent sagt av en ung skribent om en kollega som ble dømt til tolv års straffearbeid for sin overbevisning. Finn Halvorsen var forøvrig langt fra «en spinkel stemme», men myndig og fullvoksen både som kritiker (Morgenbladet, Aftenposten), og skuespillforfatter. Han hevdet seg såvel innen lystspillet som i dramaet. Etter min mening er han, Gunnar Heiberg og Helge Krog de beste dramatikerne i norsk litteratur etter Henrik Ibsen. Tragedien «Abrahams offer» er et meget godt skuespill som når som helst forsvarer en plass på et repertoar. Portrettet av pastor Toming er en besk avsløring like god som Ibsens demaskering av presten Manders i «Gengangere». Og når vi er inne på skuespill, kommer vi heller ikke utenom det betydelige «Korset fra Perm» (1930) av Eyvind Mehle som uten å skjemmes av propagandisme, visstnok er det eneste gode skuespill skrevet i Norden som viser hvilke uhyggelige krefter som kom til makten ved Sovjetstaten. Hvilken kvalitets-

forskjell er det ikke mellom Mehles scenestykke og Nordahl Griegs propaganda for klassekamp i «Vår ære og vår makt» hvor replikkene er så overfladiske at de like gjerne kunne vært klippet ut av et kommunistisk partiprogram. Radikalerne hindret Mehles drama i å bli spilt!

Vi skal heller ikke glemme det vitale overskuddsmennesket Karl Holter som etter en ikke ubetydelig skuespillerkarriere i 1936 helt uventet vant Gyldendals romankonkurranse med «Skinnbrevet» som ble oversatt til flere språk og etterfulgt av nye bind. Hans humorfylte beretninger fra Leningrad-avsnittet i «Frontkjempere» (1951) inneholder setninger som kommer til å ha varig verdi.

«Kjærligheten til fedrelandet fikk dem til å melde seg. Og det er mandig å innrette seg etter sin tro. Alle mennesker kan hate. Selv de sletteste. Ja, særlig de. Men ikke alle har kjærlighetens gave. Evnen til å elske... Det var en samling av Norges beste ungdom som kjempet der øst... De profittbegjærlige - de som ser livets mening i økonomisk framgang, de hadde langt større sjanser som jobbere og profittører heime i Norge. Tyskerarbeidere.»

Diktere og intellektuelle

En av de grunnleggende feil Kramer Dahl gjør, er at han omtaler forfatterne som ble dømt som landssvikere, bare med en politisk klisje som «NS-forfattere». Vi vet at en betydelig forfatter, kunstner eller ærlig intellektuell, alltid er noe mer enn det som kan defineres ut fra politiske holdninger. Ellers er ikke vedkommende et betydelig åndsmenneske. For den begavede blir politikken alltid for snever.

Kramer Dahl tillater seg også å lure på hvorfor så få av de seksten forfatterne utgav noe etter krigen? Det er utrolig naivt. De var jo for det meste fratatt retten til ytringsfrihet i det politiske ensrettede Norge etter krigen der selvsensuren var vel ivaretatt av «gode nordmenn» og parolen var at alle landssvikdømte skulle bringes til taushet. Det gjaldt selvfølgelig i særlig grad skribenter, intellektuelle og kunstnere. Men det stoppet ikke med landssvikdømte. Også vi yngre skribenter med synspunkter som er annerledes enn de pene alminnelige «gode nordmenn» kan godta, har det ikke vært plass for i norsk

presse eller på norske forlag.

Kramer Dahl har ganske riktig notert seg hvor vanskelig det er å få tak i bøkene til de fleste av de landssvikdømte forfattere. Også på bibliotekene glimrer de ofte med fravær og forlagene trykker dem ikke i nye opplag. Han undres, men han opprøres ikke over denne sensurerende tilstand. Han forteller heller ikke at det først

var med freden i 1945 at de virkelige bokbål flammet opp i Norge. Sosialistene og de skinnhellige partidemokrater som lever i den villfarelse at de er ytringsfrihetens voktere, har sett det som en hovedoppgave å hindre uønskede meninger å komme på trykk. Vi er fortsatt okkupert av «gode nordmenn» og deres epigoner: *postjøsningene*.

ABONNER PÅ NDU-INFORMASJON

Månedlig, nasjonalt blad (3. årg.) for Nasjonal Demokratisk Union. Helårsabonnement kr. 100,-, halvårsabonnement kr. 50,- eller send for gratis prøvenummer.

NDU, BOKS 23, N-2078 NORKISA
Postgiro 4 81 97 51

Vi takker for mange nye «vennegaver»

Hjertelig takk for 62 nye «vennegaver» på tilsammen kr. 9.790,-.

Vi håper på fortsatt hjelp og støtte i året som kommer, og ønsker alle våre venner en god julehelg og vel møtt igjen til neste år.

«VENNEGAVER»
fra «Folk og Land»s venner.

TAKK FOR FØLGENDE BIDRAG:

R. J. F., Oslo	100,-	A. K. H., Tjøme	50,-
R. H., Oslo	200,-	O. G. Ø., Bø	70,-
E. A. E., Oslo	150,-	F. T., Sollihøgda	100,-
A. A., Oslo	50,-	M. H., Skollenborg	500,-
B. Ø., Høvik	150,-	E. K., Skollenborg	50,-
B. D., Oslo	100,-	E. G., Arendal	100,-
E. B., Oslo	100,-	A. H., Arendal	20,-
P. I. Ø., Oslo	20,-	F. G. L., Arendal	50,-
J. W., Bærum	200,-	A. N., Grimstad	100,-
I. W., Oppegård	100,-	M. Ø., Kristiansand	50,-
H. P., Blommenholm	50,-	I. M. N., Kristiansand	50,-
K. H., Mysen	50,-	B. R., Marnardal	200,-
R. T., Opphus	100,-	H. G., Hæstadsvingen	80,-
K. Ø., Nannestad	100,-	H. J., Bryne	100,-
P. A. E., Lesja	100,-	N. F., Bryne	100,-
P. S., Ringelia	20,-	R. H., Sandnes	250,-
J. A., Rena	100,-	N. R., Sandnes	70,-
K. B., Sagstua	50,-	I. S. N., Stavanger	100,-
I. L., Koppang	120,-	B. J., Hundvåg	240,-
V. E., Kragersø	20,-	H. S., Tau	1.000,-
I. S., Nore	1.500,-	A. B., Nesttun	50,-
H. G., Hokksund	100,-	K. J., Bergen	50,-
T. T., Eidanger	50,-	H. C., Bergen	100,-
L. S., Barkåker	100,-	P. L., Fjell	300,-
B. T., Skien	100,-	M. A., Ålesund	350,-
A. Ø., Skien	150,-	D. S., Isfjorden	250,-
N. F., Skien	420,-	N. D., Leksvik	100,-
L. S. K., Skien	20,-	J. S., Skatval	100,-
I. C. S., Skien	20,-	FRA UTLANDET:	
A. N., Evje	100,-	A. M., Sverige	50,-
H. O., Siljan	20,-	H. T., Danmark	100,-

GOD JUL!

Da dette er siste nummer for i år, vil vi ønske våre lesere en riktig god jul!

Våre fedre i før-kristen tid feiret jul i en blanding av angst og forventning. Angst fordi det så ut som om solen, lyset og varmen ennå en gang var i ferd med å bukke under for mørkets makt. Forventning i håpet om at også denne gang skulle underet skje, og solhvervet komme, hvor sterke mørkemaktene enn syntes å være.

Så kom kristentroen til landet og folket fikk forståelse for at solhvervet også kunne være et naturs bilde på Kristi komme til denne verden. «Fred på jorden for mennesker med god vilje», sang englene ved Betlehem. Ord som siden er blitt meget misforståtte. Gode ønsker og ønskedrømmer, kan også mørkets makter tolerere. Men god vilje. Aldri.

Det var ikke fred med verden, englene sang om, men om fred med Gud. Så lenge mørkets makter hersker i denne verden, vil mennesker med god vilje aldri få fred med verden. Men midt i ufreden kan de stole på englenes ord om at Guds fred er for alle mennesker med god vilje. Det er ikke de ytre ting som teller, for «Guds rike er innen i eder», sa Han som kom med det åndelige solhverv.

Det Quisling arbeidet for og drømte om, var et Guds rike også på jorden. Det er han blitt spottet for. Han var for meget filosof og for lite politiker, skjønt Platon mente nå at det ideelle ville være at filosofene styrte verden.

Ett er i hvert fall sikkert, før det kan bli fred og rettferdighet på jorderik, må det komme et åndelig solhverv inneni oss mennesker. Uten det vil alle ytre anstrengelser være forgjeves.

Et godt år for «Folk og Land»

På flere måter har 1987 vært et godt år for vår avis. I motsetning til hva vi fryktet i begynnelsen av året, har vi greid å få ut de lovede ti nummer til abonnentene. Det har ikke alltid vært slik de senere år.

Vi har fått en rekke nye medarbeidere, til dels fremragende penner. Videre har vi kunnet kvittere for «vennegave» på tilsammen kr. 63.640,- fra ca. 400 av våre lesere.

Nye abonnenter er kommet til i større antall enn på ganske lenge. Tendensen har forsterket seg mot slutten av året. Og det beste er at alle tegn tyder på at fremgangen vil fortsette.

HUSK KONTINGENTEN!

Med dette nummer følger en postgirotalong til bruk ved innbetaling av årskontingenten for «Folk og Land» for 1988. Bruk talongen med en gang, så glemmer du det ikke. Og har du anledning til det, så pluss på en «vennegave», stor eller liten. Årskontingenten for 1988 blir kr. 130,- (i omslag kr. 150,-) Løssalgsprisen vil bli kr. 10,-.

Institutt for Norsk Okkupasjonshistorie

Kontortid: Mandag kl. 17-20, tirsdag kl. 11-14, onsdag kl. 17-20.

Postadresse: POSTBOKS 924 SENTRUM, 0104 OSLO 1.

Kontoradresse: ENERHAUGSPlassen 4, OSLO. TLF.: (02) 19 06 71.

POLITIET UNDER OKKUPASJONEN

Okkupasjonsårene skapte mange problemer, for myndighetene og for den enkelte borger. Den offentlige etat som kanskje fikk de vanskeligste og verste sakene å stri med, var politiet.

I årene etter 1945 er det lite som er belyst og som er kommet fram om politiets organisasjon og virke under krigshandlingene og de etterfølgende okkupasjonsår.

Men så skjedde en forandring. Den unge historiker og forsker Nils Johan Ringdal fikk for ca. 3 år siden i oppdrag fra Justisdepartementet og med senere støtte fra Hjemmefrontmuseet - i rapportform - å gi en utredning om politiets stilling under okkupasjonen og forholdet til okkupasjonsmakten. Forfatterens kilde har vært tilgjengelige arkiver, og en lang rekke intervjuer med politifolk som tjenestegjorde i etaten i årene 1940-45. Boken er ikke kommet til på oppdrag fra departementet, men som et eget supplement.

Ringdal må sies å ha kommet godt fra oppgaven. Han har klokt unngått provokasjoner, og anstrengt seg for å gi en troverdig og redelig framstilling av politiets virksomhet under den tyske okkupasjon, basert på det kildemateriale som har stått til hans rådighet.

Boken har fått titlen «Mellom barken og veden» og den gir et godt innblikk i den utsatte og vanskelige stilling politiet nødvendigvis måtte komme i, når det på den ene siden skulle opprettholde ro og orden hos en sivilbefolkning som etterhvert kom til å stå i skarp opposisjon til NS-styret og okkupasjonsmakten gjennom ulydighet og sabotasje, samtidig som de enkelte, okkupasjonsfiendtlige handlinger skulle takles på beste måte, uten at skadevirkningene for det norske folk skulle bli større enn høyst nødvendig. Politiets arbeide ble således på mange måter en hårfin balansegang på en Uriaspost, under kraftig påtrykk og motstand fra både norsk og tysk side.

Boken gir en interessant og stort sett korrekt framstilling av politietatens ledelse og or-

Av Aa.-H. Berg, Oslo 3

ganisasjon, og de forskjellige avdelingers virkeområde.

Det var vel ikke å vente at politiet under okkupasjonen skulle komme til å stå sterkt i folks omdømme, men forfatteren har klart å gi et nyansert bilde av politiets vanskelige oppgave.

I ettertid vil boken ganske sikkert bidra til å gi et mer nøkternt og fordomsfritt syn på etatens virksomhet under den tyske okkupasjon.

Det stikkes ikke under stol at politiet måtte hanskes med mange farlige saker hvor politiets handlemåte i folks øyne ble ansett som fiendtlig. Avgjørelsene måtte i enkelte tilfeller - i overopphetede situasjoner - treffes med kort frist og med avveining mellom ultimative tyske krav og på den annen side menneskelige følelser, og under hensyntagen til mulig avverging av skarpe og vidtrekkende represalier fra tysk side. Politiet stod således ofte i bokstavelig forstand mellom barken og veden, og hvor avgjørelsen kunne få vonde og ubehagelige følger for en eller flere, uansett hvilken beslutning som ble fattet.

Under stadig påtrykk fra flere kanter meldte - naturlig nok - tvilen seg hos mange som var i polititjeneste i denne tiden, og det førte til en del avskalling og utmeldelser av NS, særlig i siste halvdel av okkupasjonen, men grovt sett ble politiets kadrer på sin post gjennom hele okkupasjonstiden.

Boken fastslår at en forholdsvis liten prosent av politikorpset ble straffet for sine handlinger, og at NS-medlemsskapet alene ikke kvalifiserte til oppsigelse i etaten.

Det må ikke glemmes at politiet som uniformert etat satte et skarpt skille mellom krig og okkupasjon. Ifølge Haagkonvensjonen var fullstendig okkupasjon inntrått fra og med krigshandlingenes opphør i Norge, og politiet følte seg forpliktet til å følge konvensjonens bestemmelser, som bl.a. tillegger okkupanten den faktiske maktutøvelse i det okkuperte område. Denne opp-

fatning kom til uttrykk hos den daværende regjering allerede kort etter tyskernes ankomst, som f.eks. ved de tyske soldaters innmarsj fra Fornebu til Oslo under eskorte og beskyttelse av norsk politi som da stod under ledelse av politimester Welhaven, og som igjen hadde ordre fra daværende justisminister Wold, og senere ga denne holdning seg uttrykk hos Administrasjonsrådet, for ikke å snakke om Stortingets presidentskap som anså Kongens og hans regjerings myndighet som opphørt. Okkupasjonen var således en konfliktfylt tid, og også i politiets rekke ble det begått klanderverdige handlinger, og som ihvertfall for Statspolitiets vedkommende nok i flere tilfeller må anses som straffbare.

Forfatteren sier at han ikke forsøker å renvaske politiet, men at han - som historiker - prøver så objektivt som mulig å forstå og forklare det som skjedde. Det er prisverdig at han har tatt på seg den ikke helt takknemlig oppgave, og redelig og fordomsfri måte, å skrive politiets historie under okkupasjonen.

Det etterfølgende straffeoppgjør i 1945 omfattet også politiet, men han tar avstand fra den kollektive, summariske pådømmelse, og det passer å avslutte med et citat fra innledningen til boken:

«Norsk politis historie under okkupasjonen må fortsatt karakteriseres som et svart-flekket kapittel. Men om vi ser «skylden» som kollektiv eller strukturell, blir det vanskelig å dømme enkeltindivider. Hittil har man, i rettsoppgjøret som i historieskrivningen langt på vei gjort det. Nå må vi begynne å forstå og forklare fra sak til sak, og fra dag til dag. Idag - over førti år etter - kan rettsoppgjøret ikke lenger sees som en kilde til viten om rett og galt. Derimot forteller det oss om hvordan dommerne, og mange med dem, tenkte og følte i årene etter krigen. Langt på vei må vi nærme oss tidligere historie-skrivning med tilsvarende perspektiv. Historisk distanse, og nytt kildemateriale, gjør at historien kan

(Forts. side 6)